ben geleden; het peil der productie van 1934 werd in 1935 gehandhaafd.

Het onnatuurlijk verval, dat bij de exploiteerende maatschappijen in 1934 lichtelijk daalde, onderging in 1935 een stijging, zoowel van het bedrag als van het percentage, dat steeg van 22.2 % tot 24.2 %.

De totale uitkomst van productie, overlijden, afloop en onnatuurlijk verval is, dat het ingeschreven spaarkasbedrag, de spaarstorting en het spaartegoed, hoewel voor de exploiteerende maatschappijen alle stijgende, zich voor het geheele spaarkasbedrijf (incl. dat der levensverzekeringmaatschappijen) in dalende richting bewegen.

Wat de beleggingen betreft, blijven de hoge hypotheekpercentages de aandacht trekken; de executies van hypotheeken der kassen blijken matig te zijn, terwijl in de eerste 8 maanden van 1936 het executie-percentage nog sterk is gedaald.

De intusschen ingetreden waardedaling van den gulden zal de strekking hebben, de in guldens uitgedrukte waarde van vaste goederen te doen stijgen. Dit kan op den duur de positie van de hypotheeken, waarbij de spaarkassen in zoo hoge mate belang hebben, geleidelijk verbeteren en eveneens voor de pandbrieven der hypotheekbanken een betering inluiden.

Meer dan bij de levensverzekeringmaatschappijen zullen wijzigingen van beleggingen, ontstaan door devaluatie van den gulden, de spaarders raken, omdat bij spaarkassen de uitkeering afhangt van de opbrengst der beleggingen van de kassen.

Statistische gegevens.

In het hoofdstuk van het verslag, dat bovenstaanden titel draagt, zijn een groot aantal statistische gegevens, ontleend aan de door de ondernemingen ingediende staten, tot belangrijke overzichten gegroepeerd. Alle factoren, die het bedrijf beheerschen, zijn veelal voor drie opeenvolgende jaren samengevat. Hoewel tegen zulk een samenvatting bezwaren zijn aan te voeren, omdat het maatschappijen betreft van somtijds zeer uiteenlopend karakter, stelt zij toch in de gelegenheid na te gaan, in welke richting het bedrijf zich ontwikkelt. Wij zullen aan het uitgebreide cijfermateriaal alleen ontleenen de Verzekeringsstand der Nederlandsche maatschappijen per ulto 1935.

Einde 1935 bedroeg het verzekerd bedrag voor de gezamenlijke Nederlandsche ondernemingen, t.w. levensverzekeringmaatschappijen, spaarkasondernemingen en begrafenisfondsen:

voor de Nederlandsche portefeuilles ...	f 3.567.896.513.—
„ „ Ned. Oost-Indische portefeuilles „	180.445.225.—
„ „ Ned. West-Ind. portefeuilles „	2.772.861.—
„ „ buitenlandsche portefeuilles „	164.511.926.—
„ „ spaarkasondernemingen	58.719.787.—
„ „ begrafenisfondsen	25.456.678.—
Totaal Nederlandsche maatschappijen: ...	f 3.999.802.990.—
„ „ buitenlandsche maatschappijen: ..	82.978.417.—
Totaal: f	4.082.781.407.—

Indien men de spaarkasinschrijvingen van de Nederlandsche levensverzekeringmaatschappijen en spaarkasondernemingen ook tot het verzekerd bedrag rekent, zou dit een verhooging meebrengen van

f 81.806.015— (v. j. f	84.245.965.—)
„ 4.082.781.407.— („ „	4.008.284.105.—)

zoodat het totale verzekerde bedrag

zou worden: f 4.164.587.422.— (v. j. f 4.092.530.070.—)
of bijna 4.2 milliard gulden.

Stateninvulling.

Het volgend hoofdstuk behelst de opmerkingen der V.K. omtrent de invulling der wettelijk voorgeschreven staten. Zooals bekend, bestaan deze feitelijk uit twee hoofdstaten, t.w. de balans en winst- en verliesrekening en voorts uit een aantal bijstaten, dienende ter toelichting of aanvulling van de hoofdstaten. Bij enkele posten van de balans- en winst- en verliesrekening wordt expresselijk naar de bijstaten verwezen.

De V.K. brengt opnieuw de klacht naar voren, dat zoo nu en dan de staten worden ingediend, *alvorens* de in de statuten der onderneming daarvoor aangewezen organen, de balans en/of winst- en verliesrekening hebben vastgesteld. Dit is natuurlijk onjuist; het spreekt vanzelf, dat *definitieve* staten moeten worden ingediend en een N.V., die staten inzendt, voordat zij officieel zijn vastgesteld, zendt feitelijk slechts *concept*-staten in.

Het blijkt ook nog steeds noodig te wijzen op de dikwijls stiefmoederlijke wijze, waarop de „toelichtingen” op de balans en de winst- en verliesrekening worden behandeld, terwijl tevens nog de aandacht wordt gevestigd op de noodzakelijkheid van een juiste *onderteekening* van de staten.

Daarna volgen de opmerkingen der V.K. omtrent de afzonderlijke staten, waarbij zij veelal in herhaling treedt van de opmerkingen ook reeds in vorige jaarverslagen opgenomen. Het komt de V.K. echter gewenscht voor dit te doen, omdat van de vermelding een preventieve werking uitgaat, die zou komen te vervallen, indien de opsomming werd gestaakt.

Conclusie.

De vraag, hoe het levensverzekeringsbedrijf er voorstaat, ondanks de lange reeks van crisisjaren, die wij achter den rug hebben, kan op grond der in het verslag over 1935 verzamelde gegevens, in gunstigen zin worden beantwoord. De Kamer heeft deze vraag ook zelf onder de oogen gezien door na te gaan, hoe het bedrijf in al zijn geledingen door de erisisomstandigheden wordt getroffen. Het oordeel der V.K. is verrat in de samenvatting, die wij in den aanvang van dit artikel hebben overgenomen.

Het wil ook ons voorkomen, dat de positie van het levensverzekeringbedrijf in haar geheel beschouwd, door de crisis vrijwel onaangetaast is gebleven. Een bedrijf, dat zich gedurende een reeks van kritieke jaren op peil heeft weten te houden, kan ook de toekomst met vrouwen tegemoet gaan. Geheel onkwetsbaar is het bedrijf, niettegenstaande zijn belangrijke reserves, echter niet. Indien de rentedaling zich verder voortzet en de rente permanent op een zoo laag niveau zou blijven, zullen de verzekeringsmaatschappijen voor moeilijke problemen komen te staan. Maar het uiterst soliede beheer van de meeste, speciaal van de grootste maatschappijen, zal ook voor dit eventuele probleem de juist oplossing weten te vinden.

J. J. M. H. NIJST

UIT HET BUITENLAND

Red.: F. HAARBOSCH, CH. HAGEMAN, Drs A. TH. DE LANGE en Drs W. P. DEN TURK

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

De aansprakelijkheid van den accountant in Engeland

In „The Incorporated Accountants Journal” wordt een beschouwing gewijd aan eenige rechterlijke uitspraken inzake de

aansprakelijkheid van den accountant in verband met de door hem vervulde functies.

De schrijver ervan merkt allereerst op, dat een „accountant” iemand is, die beroepsmatig zijn cliënten ten dienste staat op het gebied der „accounts”. Deze gangbare opvatting maakt naar zijn meening evenwel geen onderscheid tussehen de verschillende soorten arbeid, die de accountant kan verrichten en dit is volgens den schrijver te betreuren, aangezien deze verschillen ook tot verschillende gevolgen in rechte aanleiding geven. Een zeer belangrijke onderscheiding acht hij in dit verband b.v. die tussehen de hoogere boekhoudwerkzaamheden van den accountant en de plichten, die op hem rusten als controleur. Ook de Companies Act van 1929 kent dit onderscheid niet.

In de rechtzaak, welke aanleiding tot dit artikel heeft gegeven, stelden de eischers, dat de gedaagden (een firma van Chartered Accountants) de accountants van de eischers waren geweest en dat, ondanks het feit, dat op grond van deze functie de gedaagden „would exercise reasonable care, skill and diligence in the examination and audit of the plaintiff's books, accounts and documents”, door achteloosheid en/of plichtsverzaking der gedaagden belangrijke fraudes door den kassier der eischers onopgemerkt waren gebleven. Tegenover den eisch tot vergoeding van de aldus geleden schade, stelden de gedaagden, dat zij weliswaar waren aangesteld als „auditor”, maar dat zij niet waren benoemd tot, noch de werkzaamheden hadden verricht van den „accountant”. Zij beweerden, dat zij in ieder geval hun verplichtingen als „auditors” waren nagekomen, aangezien zij van tijd tot tijd de aandacht van de board of directors hadden gevestigd op de afwezigheid van bepaalde boeken en van een interne controle, waardoor de boekhouding van de eischende vennootschap uit een oogpunt van controle verre van ideaal was te achten.

De tegenstellingen liepen uit op de beantwoording van de vraag, of de gedaagden gerechtigd waren geweest hun rapporten af te geven in de vorm, dien zij hadden gekozen. Deze rapporten hadden den wettelijken vorm. Nu volgt uit den inhoud van de betreffende artikelen van de Companies Act, dat de verantwoordelijkheid voor het houden van de goede boeken rust op de vennootschap en dat bij niet-nakoming dezer voorschriften straffen worden opgelegd aan de „directors” der vennootschap. De wet bepaalt voorts, dat de „auditor” een rapport moet uitbrengen aan de „members of the company”; het doel van deze bepaling is het verlenen van bescherming tegen verkeerde handelingen van de directors en om deze bescherming zoo effectief mogelijk te maken, hebben de auditors het recht om de algemeene vergaderingen der vennootschap bij te wonen en daar iedere gewenschte verklaring af te leggen. Tot goed begrip van de hierna volgende rechterlijke beslissing zij nog vermeld, dat in de eischende vennootschap „officers”, „directors” en „members” der vennootschap dezelfde personen waren.

De rechterlijke uitspraak trekt niet zoozeer de aandacht door de feitelijke beslissing, als wel door de motiveering daarvan. In het artikel wordt deze motiveering als volgt weergegeven: „In the course of his judgment, Mr. Justice Swift observed that the defendants had made their reports to the three men who had „every pecuniary interest in the company”, and that although they, as auditors, were there to protect the shareholders it could not seriously be said that the shareholders did not receive the information and protection which the law desired should be secured to them. The learned Judge held, further, upon the evidence, that no fraud had proved against the deceased cashier and, moreover, that even if such fraud had been proved, there was nothing before him to show that the defendants had been negligent in failing to detect the malpractices

which were alleged against the cashier. The said cashier was an old and trusted servant of the company who had been employed by the original sole proprietor, and by the three directors, trading as partners, prior to the incorporation of the company, and by the company itself for upwards of thirty years; and auditors are entitled in law to take facts and figures from a trusted servant of the company without investigating them as if they suspected fraud, providing always there are no circumstances of a suspicious nature putting them upon that line of inquiry”.

In het verband van de „reasonable care” en de „suspicion” is nog op te merken, dat naar het oordeel van Mr. Justice Swift het feit, dat de accountants verschillende „suspicious factors” hadden ontdekt, die tot een dieper onderzoek aanleiding gaven, weliswaar voor de rechtbank van belang was, maar dat „it illustrated most admirably the difference between an auditor who, in the ordinary course of his auditing work, does the duty of a watch-dog on the one hand, and an accountant on the other hand, who expressly undertakes the work of a bloodhound — that is, conducts investigations in the spirit of a detective”. Mag hieruit worden afgeleid, dat de aansprakelijkheid van den „accountant” verder reikt dan die van den „auditor”?

Bij de beoordeeling van deze grenzen van de verantwoordelijkheid van den accountant naar Engelsche opvattingen moet men wel bedenken, dat bij de vaststelling dier grenzen steeds de bepalingen in het contract tussehen Company en accountant voorop staan. Het contract beheerscht het geheele vraagstuk, mits dat maar geen regelingen geeft in afwijking van de vennootschapsaete of de wet. Voorzooover dus die overeenkomst geen speciale bepalingen kent, gelden de door de rechtspraak tot regels verheven beschouwingen over de rechten en verplichtingen van den accountant in het algemeen. Aldus kon een Engelsch rechter vaststellen, dat afgezien van eenige statutaire of contractuele bepaling „an auditor is entitled to accept the certificate of the company's manager, though on subsequent investigation it turned out that the manager had been for some years defrauding the company, and this certificate was intended to cover up those frauds”.

Ter vergelijking met de Nederlandsche opvattingen zijn ook eenige citaten uit een beslissing van een anderen Engelschen rechter van belang. Zooals: „It is no part of an auditor's duty to give advice, either to directors or shareholders, as to what they ought to do. An auditor has nothing to do for example, with the prudence or imprudence of making loans with or without security. It is nothing to him, whether the business of a company is being conducted prudently or imprudently, profitably or unprofitably. His business is to ascertain and state the true financial position of the company at the time of the audit, and his duty is confined to that”.

Het lijkt mij geheel in de lijn van de Engelsche opvattingen, dat ook deze rechter eischt, dat de auditor bij zijn onderzoek „reasonable care and skill” zal toepassen. De moeilijkheid rijst ook hier weer, waar de grenzen van die redelijkheid liggen. Zooals reeds meermalen kon worden vastgesteld, zoekt de Engelsche rechter deze grenzen niet in eenige vaktechnische eischen, welke aan het onderzoek zijn te stellen, maar in de meerdere of mindere mate van „suspicion”, waarmede de accountant in het speciale geval van dat onderzoek aan het werk behoort te gaan. Blijkens de eerstgenoemde uitspraak mocht blijkbaar het feit, dat de kassier een langen en vlekkeloozen staat van dienst had, een voldoende motief voor den accountant zijn om de door dezen vertrouwden dienaar der vennootschap verstrekte cijfers zonder nader onderzoek te accepteren, tenzij er voor den accountant reden tot argwaan was. Waaruit deze argwaan moet voortkomen, geeft de rechterlijke beslissing niet aan. De laatste

geciteerde rechter zegt hieromtrent: „I believe business men select a few cases at haphazard, see that they are right, and assume that others like them are correct also. Where suspicion is aroused more care is absolutely necessary; but, still, an auditor is not bound to exercise more than reasonable care and skill, even in a case of suspicion, and he is perfectly justified in acting on the opinion of an expert where special knowledge is required”.

d. L.

Accounting Research Association

„The Certified Accountants Journal” van December 1936 maakt melding van de oprichting van de „Accounting Research Association” door een aantal accountants en andere vooraanstaande personen op het gebied der administratie. De doelstellingen van deze Association zijn:

1. de bevordering van het onderzoek naar de geschiedenis en ontwikkeling der administratie.
2. het onderzoek, in hoeverre economische, sociale en wettelijke veranderingen de ontwikkeling van administratie-methoden hebben beïnvloed.
3. het onderzoek van de huidige stand van de administratieve theorie en praktijk.

Verskillende onderwerpen van onderzoek zijn reeds aangegeven, zooals:

- a. de oorsprong en ontwikkeling van rekeningmethoden.
- b. de invloed van de rechtsvormen.
- c. veranderingen, verbonden aan de Industriele Revolutie.
- d. problemen, voortvloeiende uit de winstbepaling.
- e. de veranderingen, noodig door den groei der constante kosten.
- f. het ontstaan en de ontwikkeling van de kostprijsadministratie.
- g. de bedrijfsboekhouding met inbegrip van de bedrijfsbegroting.

Voorloopig zullen de werkzaamheden der Association zich beperken tot het houden van vergaderingen, waarop inleidingen betreffende de resultaten van onderzoekingen zullen worden besproken, tot het publiceren van deze inleidingen en tot het aanmoedigen van het uitvoeren en publiceren van onderzoekingen. Bij voldoende belangstelling hoopt men later die onderzoekingen rechtstreeks te leiden en te financieren en een nauwere samenwerking tusschen Universiteiten en beroep te bevorderen.

De Association mag zich verheugen in de belangstelling van de voornaamste accountantsverenigingen en van eenige vooraanstaande economen. Op de eerste vergadering te Londen, welke wordt voorgezeten door een Chartered Accountant, zal Sir Josiah Stamp het woord voeren.

d. L.

Specialisatie

Van tijd tot tijd wordt ook in ons land de vraag aan de orde gesteld, of het niet gewenscht zou zijn dat de accountants zich gingen specialiseren op de administratieve verzorging en controle van bepaalde soorten van bedrijven. Wanneer zulk een specialisatie niet vanzelf in de praktijk groeit, is hare doorvoering echter moeilijk. De accountant, die zich naar buiten bekend maakt als specialiteit voor een bepaalde branche, zou als

eerste resultaat boeken dat de zakenlieden uit andere branches niet bij hem komen. Of de menschen uit de door hem gekozen branche binnen afzienbaren tijd van zijn diensten gebruik gaan maken, staat te bezien. Hij moge immers als accountant bevoegd zijn, als specialiteit, b.v. voor de scheepvaart, mist hij elke autorisatie.

Een poging om dit probleem althans eenigermate op te lossen, is in Duitschland gedaan. Der Wirtschaftstreuhänder van Januari 1937 maakt daar melding van.

De Deutsche vereniging van boekdrukkers heeft een overeenkomst aangegaan met een groep uit den National-Sozialistischen Rechtswahrer Bund, ter stichting van een bureau dat, na onderzoek, administratiekantoren zal aanwijzen als „Buchstellen des Deutschen Buchdruckgewerbes”.

Het bureau zal met deze Buchstellen voortdurend contact houden, richtlijnen voor hun arbeid geven, en trachten de uitwisseling van gegevens te organiseren. De boekdrukkersvereniging zal er bij haar leden op aandringen dat zij zoo dikwijls zij hulp noodig hebben van administratieven, bedrijfseconomischen, fiscalen of economisch-juridischen aard zich hiertoe bij voorkeur tot een aangesloten Buchstelle wenden.

Deze regeling heeft twee voordeelen. In de eerste plaats wordt de specialisatie niet tot uiting gebracht in het publiek, op een wijze die opdrachten vanuit andere branches langs den betrokkene doet heen gaan. Immers, het predicaat „Buchstelle des Deutschen Buchdruckgewerbes” kan als secundaire aanduiding in het briefhoofd worden opgenomen.

Het is er welhaast mede als met het in ons land zoo bekende bordje „bondshotel”. Leden van den A.N.W.B. zullen bij zulk een hotel vanzelf afstappen, anderen blijven er niet voor weg.

Het tweede voordeel is dit dat het betrokken kantoor voor zijn specialisatie een zekere autorisatie bezit. Het is als zoodanig erkend door een bureau dat in het leven is geroepen middels samenwerking tusschen de vertegenwoordigers der branche, waarin gespecialiseerd wordt, en de accountants zelve. Voor de a.s. cliënten is er dus een zekere waarborg dat zij inderdaad met een specialist te doen hebben.

Kunnen wij een dergelijke overeenkomst dus enerzijds met instemming begroeten, anderzijds zouden de toestanden op het gebied van administratie en accountancy in Duitschland minder ver van de onze moeten afwijken, wilden wij ook geen vraagpunten zien, welke voor het minst genomen bedenkelijk zijn.

In de eerste plaats is hier geen overeenkomst gesloten tusschen de vertegenwoordigers der drukkers en een vereniging van accountants, maar tusschen de drukkersvereniging en den National-Sozialistischen Rechtswahrer Bund. Deze Bond omvat veel meer dan de accountants, n.l. buitendien nog de belastingconsulenten, de advocaten en allerlei economische adviseurs, b.v. de „Devisenberater”.

Tot het te stichten bureau kunnen al deze personen worden toegelaten, waarbij zelfs boekhouders niet zijn uitgesloten, wanneer zij althans zelfstandig zijn gevestigd en lid zijn van de „Reichsfachschaft für Buchführer in der Deutschen Rechtsfront”.

Het kan dus voorkomen dat een accountant, lid van het Institut für Wirtschaftsprüfer, om toelasting verzoekt, en dan nadere bevoegdheden in zijn beroep voortaan gaat ontleenen aan het toelatingsbesluit eener commissie van zeer gemengde samenstelling. Krachtens dat besluit is hij dan in het vervolg verplicht zich te onderwerpen aan de voorschriften van het bureau, waarvan als leider zal fungeeren de voorzitter van de boekdrukkersvereniging.

Voorwaar, de gevoelens welke onze vakgenooten bezielen t.a.v. waardigheid en verantwoordelijkheid van het beroep, verzet-

ten zich wel tegen een dergelijke chaotische functievermenging. De grondgedachte van het Duitsche plan is goed en voor overweging vatbaar. Wanneer hier te lande uitgewerkt, zouden o.i. wel resultaten verkregen kunnen worden. Maar men behoeft de souvereiniteit in eigen kring als een kostbaar bezit. De generatie welke op het punt staat van ons te scheiden, heeft niet gedaan al datgene dat zij deed, opdat wij vreemde elementen zouden toestaan mede in ons beroep de leiding te nemen, in wat voor vorm dan ook. De eens voorgestelde regeling van het belastingconsulentschap h.t.l. heeft getoond, dat deze vraag ook voor ons actueel kan worden.

Rotterdam, Februari 1937.

d. T.

BOEKBEOORDEELING

„Eenheidsformaten voor papier” door P. Noordenbos. Uitgave van de hoofdcommissie voor de Normalisatie in Nederland.

Dit boekje kan als een zeer nuttige handleiding beschouwd worden voor hen, die met het bestellen van drukwerk te maken hebben en het nut van Normalisatie ook op het gebied van drukwerk formulieren en boekwerken inzien of willen leren kennen.

Het behandelt het vraagstuk zeer grondig en geeft tevens een juist beeld van de vorderingen, welke de invoering ervan ook in ons land heeft gemaakt. Rijks- en Gemeente-instellingen, alsmede de Nederlandsche Spoorwegen, zijn in deze voorgegaan, zodat een groot deel (niet alle) der officiële drukwerken thans op eenheidsformaat verschijnen. Van enkele treffende uitzonderingen mist men de vermelding:

1. Rijksbriefkaarten:

Ofschoon het eenheidsformaat voor briefkaarten internationaal is toegestaan en door verschillende landen ook officieel werd ingevoerd, zijn de door het Rijk uitgegeven briefkaarten nog steeds op het oude formaat, omdat..... dit kleiner is en het dus voor het Rijk goedkoper uitkomt deze alleen te verstrekken.

2. Zegelformulieren:

In de nieuwe Zegelwet, die wel is ingediend, doch nog niet in behandeling kwam, worden de eenheidsformaten voor Rijkszegelformulieren verplichtend gesteld. Thans zijn zij nog geheel afwijkend daarvan.

Het z.g. „grootzegelformaat” — thans in gebruik — komt het meest overeen met het door advocaten, notarissen, oetroubezorgers en accountants gebezigde z.g. folioformaat (in den papierhandel bekend als schrijfformaat).

Wordt de nieuwe wet in dit opzicht ongewijzigd aangenomen, dan is aan te nemen, dat in veel met gezegeld papier te doen hebbende beroepen en bedrijven ook tot invoering van Eenheidsformaten zal worden overgegaan.

De schrijver meent, dat de stoot tot algemene invoering van deze normalisatie van de papierverbruikers moet uitgaan en terecht, omdat een wettelijk verbod om andere formaten te bezigen in Nederland niet te verwachten is. Vergissen wij ons niet, dan heeft alleen Duitsland onder Nationaal Socialistisch bewind een verbod, tot het vervaardigen (voor het land zelf), verhandelen en gebruiken van andere papieren dan die op eenheidsformaat, uitgevaardigd.

Wij zijn het met den schrijver eens, dat het gebruik van eenheidsformaten, indien algemeen doorgevoerd, uiteindelijk tot bezuiniging en gemak moet leiden. Er zijn echter nog vele moeilijkheden te overwinnen.

1. Het is ons bekend, dat in Nederland het overgrote deel der papierfabricage geschiedt op papiermachines, waarvoor de

eenheidsformaten nu juist niet bijzonder goed passen. Met de aanschaffing van nieuwe papiermachines is een ontzaggelijk groot kapitaal gemoeid; de kost zou dus wel zeer voor de baat uitgaan, wil men bereiken, dat papier op eenheidsformaat voordeliger kan worden gefabriceerd dan de thans in hoofdzaak nog toegepaste formaten.

2. Voor de mechanische boekhouding komen de eenheidsformaten veelal niet in aanmerking, omdat de meeste boekhoudmachines uit Amerika komen en men daar een andere formaten-normalisatie, gebaseerd op de Engelse formaten, nastreeft en dan nog tot nu toe met weinig succes.

De grote bankinstellingen, die veelal een ruim gebruik van formulieren, geschikt voor mechanische boekhouding, maken, staan dan ook nog afkerig tegenover de invoering van eenheidsformaten. Bovendien werkt men daar zozeer met geperforceerde stroken, dat de vervaardiging van papier en het uiteindelijk gebruik van formulieren op eenheidsformaat niet met elkaar zou kunnen worden verenigd.

Een tragi-komische bijzonderheid is het wellicht, dat de normalisatie-gedachte in het algemeen, dus ook voor papier, van Amerikaanse oorsprong is en dat land eigenlijk de wereld bij elkaar heeft getrommeld. Toen zij echter merkten dat zij, om dit internationale doel te bereiken, het metrieke stelsel hadden te aanvaarden, hebben zowel de Vereenigde Staten van Noord-Amerika als Groot-Brittannië zich teruggetrokken.

Een andere moeilijkheid, waarover de Heer Noordenbos in zijn overigens zeer volledig en overzichtelijk geschrift zwijgt, is het onmiskenbare feit, dat het door de particuliere ondernemingen veelal gebruikte 4° formaat zelfs in oppervlakte nog iets groter is, dan het aanbevolen eenheidsformaat A4, terwijl A4 daartegenover kleiner en practischer is dan het officiële folioformaat.

In Duitsland lag de zaak altijd anders, omdat onze oostelijke naburen z.g. groot 4° bezigden hetwelk in oppervlakte ook nog het thans aldaar verplichtend gestelde A4 overtrof.

Indien nu echter na aanneming der nieuwe zegelwet het gebruik van folio papier voor officiële en semi-officiële stukken zal afnemen en wellicht geheel zal verdwijnen en daardoor de opbergssystemen, kaartenkasten etc. in aanmerkelijk kleiner formaat zullen kunnen worden aangeschaft, lijkt de veronderstelling niet gewaagd, dat dan wellicht de particuliere ondernemingen bereid zullen worden gevonden zich van formulieren op hetzelfde formaat als de officiële lichamen ten gaan bedienen, hetgeen die ondernemingen dan wel geen kostenbesparing op hun drukwerk (maar ook geen kostenvermeerdering) zal geven, maar waardoor zij toch het voordeel zullen hebben, dat ook hun registratuur veel zal kunnen worden vereenvoudigd en daardoor aan overzichtelijkheid zal winnen.

Het werkje van den Heer Noordenbos zal dan een voortreffelijke handleiding blijken te zijn.

G. H. BÜHRMANN

NEDERLANDSCHE HANDELS HOGESCHOOL

TENTAMEN REKENINGWETENSCHAP

INRICHTING

Maandag 1 Februari 1937, van 9—12½ uur

Uitgeverszaak

Een uitgeverszaak laat tweemaal per jaar (voor- en najaar) de nieuw verschenen werken door haar reizigers aan de boekhandel aanbieden. Bij die gelegenheid krijgt de boekhandel boven de gewone korting van 20 % op de verkoopprijs een premie van b.v. 4/3 of 7/5, hetgeen wil zeggen, dat voor 4, resp. 7 exemplaren er slechts 3, resp. 5 berekend worden.

Deze premie geldt niet voor de banden (ingebonden boeken), welke afzonderlijk berekend worden met de gewone 20 % korting. Er worden ook banden, alleen zgn. „losse” banden geleverd.